

in

Ten Broecke

GINDERBROEK

In de tweede Dorpskrant Ginderbroek is er sprake van Ten Broecke, Genebroek, Ghinderbroek en Ginderbroek.

In deze bijlage willen we de verschillende schrijfwijze van onze wijknaam even nader verklaren, want in de loop van de geschiedenis is die wel enkele keren veranderd van Ten Broecke in Genenbroecxe, Genebroecxe, Genebroeckx, Genenbroeck, Genebroek, Ghinderbroek tot het huidige Ginderbroek.

Ten Broecke

De oudste benaming van onze wijk is Ten Broecke.

In het staatsarchief te Brussel bevinden zich de oudste belastingsboeken van Mol. In de geschriften van 1472 komen vijf Ginderbroekse plaatsnamen voor: Ten Broeke, De Biest, Nynenstraat, Paelstock en Donkerstraatje.

De straatnamen Ginderbroek, de De Bistraat en de Nieuwstraat bestaan nog altijd; de Paalstock en de Donkerstraat zijn in onbruik geraakt en worden nu niet meer gebruikt.

Paelstock - Stock was het Middelnederlands voor straat en de eigendommen werden vaak afgebakend met een paal. Het was dus de weg naar een bepaalde scheidingspaal.

De plaatsnaam 'broek' is een echte natuurnaam dat een kenmerk van het landschap weergeeft: een 'broek' was een moerassig stuk land waarvan de landbouwer een wei- of hooiland had gemaakt.

Het woord 'broek' kwam als plaatsnaam bijna in elk dorp van het Vlaamse land voor: zoals Genebroek, Broek, 't Broek, Overbroek, Berenbroek, Bruine Broekstraat, Broekweg, Uiterbroek, Stabroek, Grootebroek, Broekem en Achterbroek.

En welke hebben we nog vergeten?

Genebroek

'Gene' of ginds is een aanwijzend voornaamwoord en verwijst op een verwijderde plaats. Waarschijnlijk ontstond de naamgeving van Genebroek bij de notabelen en mensen van Mol-Centrum.

Zij spraken van: 'Ginds in het broek', 'Ginds op de buiten' en 'Ginds in het Goor'. Zo ontstonden Genebroek, Genebuiten en Genegoor (een goor is een laag gelegen land).

Die plaatsnamen met 'gene' zijn vooral ontstaan in de late middeleeuwen (13de – 15de eeuw) en toen lagen die plekken wat van het dorp verwijderd, ze lagen daarginds. Maar door de aangroei van de bevolking liggen ze nu vrij dicht tegen het Centrum van de gemeente.

We kennen tientallen plaatsnamen met 'gene' zoals Geneberg in Oostham (Ham), Genedijk en Genebemde in Kwaadmechelen (Ham), Genelaar (laar is een weideplaats) en Genepas in Meerhout. En in Mol: Genebroek, Genebuiten en Genegoor (nu Achterbos).

Ginderbroek

'Gene' en 'ginder' hebben dezelfde betekenis. Waarom het voorvoegsel 'gene' in 'ginder' is veranderd, hebben we het raden naar. Dat is nergens in het land gebeurd.

Alleen in Mol heb je Ginderbuiten en Ginderbroek. Het zijn unieke plaatsnamen. En met de hand op het hart: we hebben buiten Mol nergens Ginderbroek en Ginderbuiten tegengekomen.

We vinden het wel fijn dat nergens in de wereld een replica van 'Ginderbroek' te bespeuren valt.

Alleen in Nederland heb je nog Gindergoor in Laarbeek, waar vroeger een doorgang was in een moerassige streek.

Een anekdote. Brouwerij Ginder-Ale is een voormalige brouwerij in de Belgische gemeente Merchtem. De naamkeuze werd bepaald door de stichter en eigenaar die Ginderachter (1889-1959) heette.

Ghinderbroek

In de 16de en 17de eeuw was het gewoon om in sommige woorden 'gh' te schrijven, zoals bij Ghinderbuiten, Ghestel, Gheel, Milleghem, Ghyseghem, Ghenebroek en ook Ghinderbroek. Ook historische namen als Ghijsberghs, Vanderghuys, Ghoos, Vandenbergh, Berghmans, De Hertogh, Van Gogh, Lindbergh en andere werden en enke-

le worden nog steeds met 'gh' geschreven. Want na de officiële registratie rond 1800 van onze namen kon men normaal gesproken niet meer die oudere Nederlandse schrijfwijze veranderen.

Overbroek - Heidehuizen

De eerste bewoners van Heidehuizen waren voornamelijk mensen uit Ginderbroek en Ezaart. Ze leefden oorspronkelijk in een klein groepje langs de Netebeemden, nu de Hemelrijkstraat.

Het waren geen landbouwers, maar dagloners die de eindjes aan elkaar moesten knopen door in de winter een centje bij te verdienen als spinner of wever.

In 1711 vraagt de pastoor van Mol voor zijn doopboek aan Geert Ooms waar ze wonen en hij antwoordt: 'Overbroek' en de pastoor schrijft het ook zo op. Met 'Overbroek' bedoelde men 'iets achter Ginderbroek'.

Omstreeks 1720 schreef de pastoor bij een doopsel of een huwelijk voor de mensen van het huidige Heidehuizen 'Genebroek' als woonplaats op. De Hei werd bij zijn ontstaan als een deel van Ginderbroek beschouwd.

Wanneer hebben we de verschillende schrijfwijzen van onze wijknaam gebruikt?

We hebben daarvoor onze twee oudste plaatselijke weekbladen doorbladerd: Het Annoncenblad van Moll en Gazet van Moll om te zien in welk jaar de plaatsnamen Genebroek, Ghinderbroek en Ginderbroek gebezigd werden.

Die namen van onze wijk komen in die bladen vooral voor in openbare verkopeningen, bij aankondigingen en bij geboorten en overlijdens.

Genebroek - Ghinderbroek

In 1880, het eerste jaartal dat hier in Mol die plaatselijke weekbladen verschijnen, overheerst Genebroek. We telden in dat jaar 13 keer Genebroek en slechts 1 keer Ghinderbroek.

Die verhouding blijft zo tot in 1892 wanneer er dan ongeveer evenveel keer beide vormen voorkomen met 16 keer Genebroek en 18 keer Ghinderbroek.

In 1922 slaat de teller over naar Ghinderbroek en gaat het plotseling fel bergaf met Genebroek.

In 1937 wordt voor de laatste keer Genebroek gebruikt.

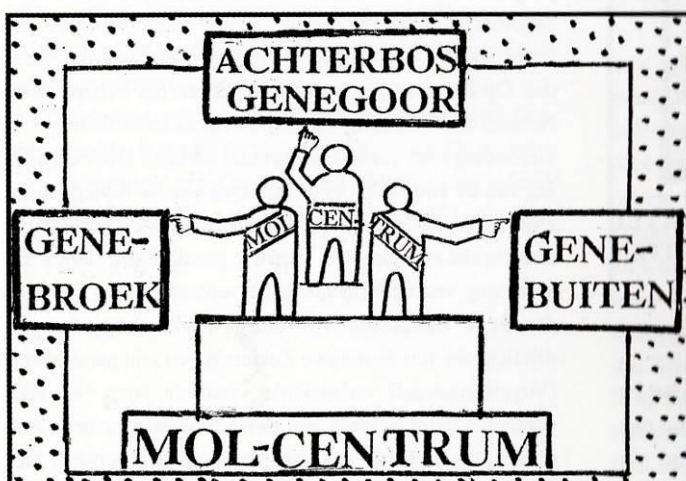
Ghinderbroek - Ginderbroek

De omschakeling van Ghinderbroek met 'gh' naar Ginderbroek zonder die 'h' gebeurt nogal vlug. In 1895 bijvoorbeeld telden we 3 keer Ghinderbroek en al 10 keer Ginderbroek en die verhouding schuift verder langzaam op naar onze huidige vorm.

In 1938 wordt in de Molse annoncenbladen voor het laatst Ghinderbroek met 'gh' gebruikt, tegenover 115 keer Ginderbroek.

Dus de naam Ghinderbroek met 'gh' is geen lang leven beschoren geweest. In die tijd verdwenen ook vele gewone woorden met 'gh'.

Ginderbroek - Ginderbuiten

Tekening uit het boek 'Fier is Ginderbuiten'.

Wat denken anderen waar Ginderbroek ligt?

Iemand vertelde: 'Voor een buitenstaander is het moeilijk aan te nemen dat Ginderbroek zo'n hechte gemeenschap is. Je vertrekt in Mol en je rijdt naar Ezaart en ergens onderweg passeer je Ginderbroek. Maar je zou niet kunnen zeggen waar het begint en waar het ophoudt. Dat is inderdaad vreemd.'

Inderdaad, die 'visuele' afbakening is er nu niet meer.

Maar vijftig jaar geleden was de grens met Mol-Centrum en die met Ezaart er wel degelijk.

Die indeling gebeurde op basis van arbeid.

Ginderbroek was een arbeidersbuurt, een wijk van dagloners.

In Mol-Centrum woonde de burgerij. Ezaart leefde van de landbouw.

Dat zag je het best aan de woningbouw: in Ginderbroek waren het zeer eenvoudige optrekjes, zonder verdieping, zelfs zonder dakgoot; in Mol-Centrum hadden de huizen al een verdieping en in Ezaart had je veel boerderijtjes.

De laatste woningen van Mol-Centrum met een verdieping en daarna de woningen van de Nieuwstraat (wijk Ginderbroek) zonder een verdieping .

Welke wijk heeft zijn naam van Genebroek en Genebuiten als eerste veranderd in Ginderbroek en Ginderbuiten?

We keren even terug naar de plaatselijke weekbladen van 1880. Terwijl in dat jaar Genebroek nog domineerde als wijknaam, komen we Genebuiten nog slechts sporadisch tegen en overheerst al Ginderbuiten. In 1891 is Genebuiten al praktisch uitgestorven en komen we die naam nog slechts drie keer tegen.

Volgens een van de laatste Nieuwsbrieven van de Molse Kamer voor Heemkunde is de naam Ginderbuiten afgeleid van 'Buitenheide' waar het gehucht tegenaan leunde.

Het staat buiten kijf dat de wijknaam Ginderbuiten ouder is dan Ginderbroek. Mogelijk heeft Ginderbroek met zijn wijknaam die van Ginderbuiten later aangepast. Waarom weten we niet, maar mogelijk dat in ons dorp Ginderbuiten bekender was dan onze wijknaam. Wie er een uitleg voor heeft, mag het ons laten weten.

Het is al enkele keren gebeurd dat in een plaatselijk weekblad of bij het streeknieuws van een krant de naam Ginderbroek verkeerdelijk door Ginderbuiten werd verwisseld.

Een voorbeeld uit 2002: Sooike Suls uit onze wijk viert zijn honderdste verjaardag. In een weekblad lezen: *Sooike Suls van Mol-Ginderbuiten* (wat duidelijk Ginderbroek moet zijn) *kan met trots zeggen dat hij de twintigste eeuw heeft volgeboekt, van 1902 tot 2002.* Sooike Suls heeft honderd jaar lang in wijk Ginderbroek gewoond en toch ... stationeert dit artikel hem in Ginderbuiten.

Was Ginderbuiten bekender dan Ginderbroek? Lag Ginderbuiten beter in de mond dan Ginderbroek? Was het alleen maar onzorgvuldig taalgebruik?

Goed, maar die miskleunen schoten toch telkens als een pijlpunt in elk Ginderbroeks hart.